

نقش و جایگاه اینترنت در زندگی دانش‌آموزان؛ فرصت‌ها و تنگناها

محمد پیری سارمانلو^۱

چکیده

پژوهش حاضر تحت عنوان «نقش و جایگاه اینترنت در زندگی دانش‌آموزان، فرصت‌ها و تنگناها» می‌چشد. بر این اساس که با گسترش فناوری‌های مختلف از جمله فناوری اطلاعات و اینترنت، بحث‌هایی در مورد نقش و آثار آنها در زندگی انسان به وجود آمده است. از جمله کاربران اینترنت، نوجوانان و دانش‌آموزان می‌باشند. هدف این پژوهش بررسی تجارب و روایت‌های دانش‌آموزان از فضای مجازی و نقش و جایگاه اینترنت در زندگی روزانه آنهاست. برای این منظور از روش مطالعه کیفی و مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته به روش اپیژودیک استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد دانش‌آموزان استفاده‌های درست و نادرستی از اینترنت دارند و خودشان معتقدند به‌کثرت فرصت‌ها و تنگناهایی برای آنها فراهم کرده است. از دیدگاه دانش‌آموزان؛ به روز شدن، ارتباط با جهان‌زادی، نایبتر و یافتن پاسخ سوالات مختلف از جمله اعتقادات، بازی‌ها، دانلود آهنگ و نرم‌افزارها از فرصت‌های مهمی است که اینترنت برای آنها فراهم کرده است. از طرفی اعتیاد به اینترنت، درگیر شدن در برخی مسائل غیراخلاقی، بی‌رنگ شدن تعهد و مسؤلیت ناشی از گمنامی و کاهش ارتباط با خانواده‌ها تنگناهای مهمی است که اینترنت موجب شده است. آگاهی دادن دانش‌آموزان از شرایط فضای مجازی، افزایش قدرت نقد دانش‌آموزان، داشتن معیارهای مشخص و دقیق برای شناخت مطالب و سایت‌های معتبر و غیرمعتبر، ارتباط صمیمی با دانش‌آموزان از طرف معلمان و والدین از جمله موارد پیشنهادی این پژوهش برای کاهش آسیب‌های اینترنت و هدایت بهتر دانش‌آموزان برای استفاده مناسب از اینترنت می‌باشد.

واژگان کلیدی: اینترنت، روایت، دانش‌آموزان، فرصت‌ها، تنگناها.

^۱ دبیر علمی و عربی دوره متوسطه اول، کارمند آموزش و پرورش شهرستان چالدران

مقدمه

کاربران اینترنت باید مورد توجه قرار داد. همچنین روشن است که اینترنت مانند هر فناوری دیگری دارای تأثیرات خاصی می‌باشد و در نتیجه توجه به نقش و تأثیرات آن ضروری به نظر می‌رسد. به ویژه نسل نوجوان و جوان که در حال شکل‌دادن به هویت و شخصیت خود هستند، به نظر می‌رسد بیشتر از سایرین تحت تأثیر اینترنت و ابعاد مختلف آن باشند. نوجوانان و جوانان و از جمله دانش‌آموزان به اینترنت و سایتهای مختلف آن دسترسی دارند. حال با این توضیحات موارد قابل تأمل و بررسی مختلفی می‌تواند وجود داشته باشد، اینکه دانش‌آموزان به عنوان کسانی که از اینترنت استفاده می‌کنند چه دیدگاهی به اینترنت دارند و یا اینترنت به عنوان یک فناوری همه‌گیر در بین دانش‌آموزان چه نقشی دارد؟ چه توصیف و تعریفی از آن دارند؟ و به طور کلی دیدگاه دانش‌آموزان در مورد اینترنت و فضای مجازی و فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از آن چیست؟

همانطور که اشاره شد با گسترش و نفوذ اینترنت، پژوهش‌های گوناگونی در این رابطه انجام شده است، برای نمونه در پژوهشی به بررسی تجربه خود زنانه در فضای اینترنت پرداخته شده که نشان دادند عدم اعتماد زنان به دیگری در اینترنت و فقدان اطمینان در این فضا می‌باشد (عبدالهیان و رضانیان، ۱۳۸۸). در پژوهش دیگری (مجیدی قهرودی و آذری، ۱۳۹۹)، نقش اینترنت در ارتقای جایگاه زنان بررسی شده است که نتیجه آن نشان می‌دهد اینترنت می‌تواند حس اعتماد به نفس و استقلال و مشارکت اجتماعی زنان را بالا ببرد. همچنین در پژوهشی با عنوان بازنمایی مفهوم ملت در فضای مجازی به این نتیجه رسیدند که اصلت با فضای واقعی بوده و فضای مجازی فاقد اصلت می‌باشد و مفهوم ملت در فضای واقعی و جغرافیایی، اصیل و پایدار می‌باشد ولی در فضای مجازی غرق‌قابل بازنمایی و غیرپایدار است (حافظ نیا و دیگران، ۱۳۸۸). همچنین سیری (۲۰۱۰)، به بررسی مفهوم خود در فضای مجازی در رابطه با تعلیم و تربیت پرداخته و معتقد است امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات از جمله

فناوری امروزه جزئی جدایی‌ناپذیر از زندگی انسانان امروزی شده است و بسیاری از امور بشری بدون دخالت و حضور این مقوله امکان‌پذیر نمی‌باشد. از جمله فناوری اطلاعات که روزبه‌روز بر میزان نفوذ و گسترش آن در جامعه بیشتر و بیشتر می‌شود و انسان امروزی می‌رود که به طور کلی در یک فضای فناورانه قرار گیرد. به اعتقاد فلوریدی (۲۰۰۹)، بینش هستی‌شناسانه انسان در این عصر تغییر کرده و ما علاوه بر جهان مادی، یک جهان غیرفیزیکی و دیجیتال همه‌همه‌کان حضور در فضای وب می‌باشد را تجربه می‌کنیم. فلوریدی (۲۰۰۷)، همچنین معتقد است در آینده نزدیک تمام زندگی به صورت دیجیتالی و آنلاین شده و فضای اطلاعات یا زیست اطلاعات خواهد بود و زیست اطلاعات با مفهوم بودن یکی خواهد شد، یعنی ما کاملاً در این فضا خواهیم بود. روشن است که با چنین تحولات بزرگی که در حال شکل‌گیری است و با گسترش روزافزون فناوری اطلاعات و به ویژه اینترنت بحث در مورد نقش و تأثیر این نوع فناوری نیز در حال گسترش است. از دیدگاه باسدن (۲۰۰۸)، فناوری اطلاعات به طور عمیقی بر روش زندگی ما و برانتظارات، مفروضات، تمایلات و عادات و بینش‌های ما تأثیر می‌گذارد. در واقع فناوری اطلاعات محیطی است که ما در آن زندگی می‌کنیم نوعی از محیط زندگی که زندگی مدرن در آن اتفاق می‌افتد و طه‌بهور عمیقی بر ما موثر است. این بخش یا حوزه را می‌توان جامعه اطلاعاتی یا جامعه شبکه‌ای نامید. او اشاره می‌کند که این فناوری تفاوتی که با سایر فناوری‌ها دارد این است که خود انسان درون این فناوری است. اینترنت امروز به عنوان یک فناوری تقریباً در همه جا به طور مستمر قابل دسترسی و استفاده است. با توجه به ظهور و پویایی‌بزه گسترش آن در سال‌های اخیر توجه به ابعاد و کارکردهای آن نیز افزایش پیدا کرده است. از آنجمله کنترنت کاربردهای گوناگونی دارد، می‌توان گفت تقریباً هم اقشار جامعه در زمینه‌های گوناگون جز کاربران اینترنت می‌باشند. از این میان نوجوانان و به ویژه دانش‌آموزان را نیز جز

وبلاگ، طراح یسایت، جواب برخی سوالات در مورد رایانه که از اینترنت پیدا می‌کنم. وبلاگی طراحی کرده‌ام و برخی نرم‌افزارها و برنامه‌ها را در آن جا قرار داده‌ام که کاربران استفاده کنند» (دانش‌آموز شماره ۲).

«تقریباً هر چیزی را می‌توان در اینترنت پیدا کرد و هرگونه ارتباطی می‌توان برقرار کرد می‌توان استفاده خیلی خوب کرد و می‌توان استفاده نادرست هم داشت، بیشترین استفاده من دانلود است از جمله دانلود آهنگ ...» (دانش‌آموز شماره ۳).

همانطور که مشاهده می‌شود اکثر دانش‌آموزان اینترنت را به عنوان وسیله می‌دانند که می‌شود استفاده درست یا نادرست از آن داشت و این روایت‌ها می‌تواند ناشی از استفاده‌هایی که خودشان، درست یا نادرست داشته‌اند، باشد.

فرصت‌ها و تنگناهای اینترنت

اینترنت نیز مانند بسیاری ... ای‌های دیگر می‌تواند فرصت‌ها و تنگناهایی برای انسان داشته باشد. از اینرو باید جنبه‌های مختلف آن را در نظر داشت. فال من (۲۰۱۰)، معتقد است اشکال مختلف فناوری نقش دو جنبه‌ای در هستی هر روز زندگی ما دارند که باید هر دوی آنها مورد توجه باشد، یعنی ما باید چهره خوب و هم چهره نامطلوب فناوری را با هم در نظر بگیریم. همانطور که خود دانش‌آموزان نیز اشاره می‌کنند اینترنت دارای جنبه‌های خوب و هم بد دارد، از اینرو در این‌مصاحبه‌ها با پیگیری روایت‌های خود دانش‌آموزان درباره استفاده درست و نادرست، سعی می‌شود فرصت‌ها و تنگناهایی که اینترنت برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورد در قالب روایت‌های دانش‌آموزان از استفاده‌هایی که از اینترنت دارند مشخص گردد.

روایت دانش‌آموزان از لحتی‌اد به اینترنت

دانش‌آموزان معتقدند اینترنت آنها را معتاد می‌کند و وقتی از آن استفاده می‌کنند نمی‌توانند به راحتی از آن دست بکشند که این منجر به از دست دادن برخی فرصت‌ها و کارها از جمله درس خواندن می‌شود:

اینترنت نه ابزابلکه، به عنوان یک مربی برای دانش‌آموزان تبدیل شده است. از نظر او مدرس و تعلیم و تربیت باید فرایند تکوین خود در جهان وب را تکمیل و نقد کند. از دیدگاه ریمسکی (۲۰۱۰)، اینترنت تأثیر نامطلوبی بر روی کاربران دارد و هویت‌های مجازی شکل گرفته در اینترنت قابل انتقال به بان واقعی نیستند. آنچه این پژوهش به دنبال آن است بررسی روایت‌های حاصل از تجربه‌های دانش‌آموزان پسر، از فضای مجازی است که به این منظور از روش پژوهش کیفی و مصاحبه استفاده شده است تا در گفتگ و پید صمیمانه و عمیق، دیدگاه‌ها و نظرات دانش‌آموزان، نحوه استفاده آنها و فرصت‌ها و تنگناهای اینترنت و فضای مجازی، برای آنها فراهم می‌کند با شنیدن روایت تجارب آنها روشن شود.

توصیف دانش‌آموزان از اینترنت

ابتدا از دانش‌آموزان خواسته شد تا توصیف و تعریف خود را از اینترنت ارائه دهند و بیان کنند که به طور کلی چه استفاده‌هایی از اینترنت دارند. بیشتر مصاحبه‌شوندگان وقتی با این سوال مواجه شدند که چه توصیفی از اینترنت دارید اینترنت را به عنوان وسیله‌ای برای به روز بودن و همگام شدن با جهان امروزی و کسب اطلاعات توصیف کردند و معتقد بودند که هر نوع اطلاعاتی را در آن می‌توان یافت و اینترنت وسیله‌ای برای ارتباط با هم است. آنها همچنین به برخی از استفاده‌هایی که از اینترنت دارند اشاره می‌کنند: «D از اینترنت هم خوشم می‌آید و هم بدم می‌آید، خوشم می‌آید چون استفاده‌ها می‌آید از آن دارم، اطلاعات خودم را افزایش می‌دهم، ولی بدم می‌آید چون موقعیت - می‌آید ایجاد می‌کند که آدم دنبال چیزها می‌کند نباید برود، می‌رود ... بیشتر فیلم و آهنگ دانلود می‌کنم» (دانش‌آموز شماره ۱).

«اینترنت یک شبکه اجتماعی و گسترده جهانی است که هرکسی می‌تواند استفاده کند می‌توان استفاده درست یا نادرست از آن کرد هر چیزی را می‌توان در آن جا یافت ... بیشتر استفاده‌هایی که می‌کنم طراحی

آرشیوی داشت که فقط به دنبال همان می‌گشتیم و همان را پیدا می‌کردیم» (دانش‌آموز شماره ۱). دانش‌آموز دیگری از تحریک کنجکاوی در اینترنت می‌گوید: «حس کنجکاوی را اینترنت خیلی تحریک می‌کند مثلاً برای دانلود یک مقاله سه‌ه‌بایتی مراجعه می‌کنی در کنار آن یک بازی هست که حس کنجکاوی من را تحریک می‌کند» (دانش‌آموز شماره ۲). یکی از دانش‌آموزان با نام فرد دیگری در فیس‌بوک فعالیت می‌کند، ضمن اینکه خود ناشناس است به دوستان خود هم اعتمادی ندارد:

«در فیس‌بوک با نام فرد دیگری پروفایل درست کرده‌ام دوستانی دارم که در فیس‌بوک با آنها ارتباط دارم ... اعتماد زیادی به دوستان اینترنتی ندارم ... در فیس‌بوک پیشنهادهای داده می‌شود که ممکن است منحرف کننده باشد» (دانش‌آموز شماره ۳).

فضای مجازی محی‌طی‌آزاد برای پاسخ پرسش‌های شخصی و اعتقادی

یکی از مواردی که بیشتر دا.ش‌آموزان اشاره می‌کنند این است که آزادی بیشتری در اینترنت دارند و برای یافتن جواب بسیاری از سوال‌ها به خصوص سوال‌های اعتقادی از اینترنت استفاده می‌کنند. همچنین اینترنت را منبعی برای اعتبارسنجی آموخته‌های قبلی خود در مورد مسائل سیاسی و اعتقادی می‌دانند:

«بیشتر به دنبال علائق خودم می‌گردم و چیزهایی که در مورد آنها کنجکاو هستم می‌خواهم به واقعیت‌ها برسم بیشتر با فیلترشکن دنبال چیزهایی می‌گردم که به من نگفته‌اند و جایی هم نمی‌شود به راحتی پرسید و در واقع حقیقتاً می‌ترسم در موردشان بپرسم مثل مسائل سیاسی، دینی و غیره. دوست دارم در مورد چیزهایی بدانم که آیا واقعاً به ما درست گفته‌اند یا خیر. ... در فضای مجازی احساس آزادی دارم» (دانش‌آموز شماره ۱).

یکی از دانش‌آموزان وقتی به فیلترشکن اشاره می‌کند، می‌گوید برای پاسخ به سوالات اعتقادی از فیلترشکن

«به اینترنت عادت کرده‌ام و به نوعی اعتیاد پیدا کرده‌ام و هر روز باید استفاده کنم، باعث می‌شود به برخی کارها نتوانیم برسیم. با مشغول شدن به اینترنت امکان اینکه از آن دست بکشیم مشکل می‌شود ممکن است کاری پدر و مادرم به من بسپارند و من به خاطر اینکه سرگرم به اینترنت هستم، نمی‌توانم از آن دست بکشم و آن کار را انجام دهم» (دانش‌آموز شماره ۱).

«وقتی استفاده می‌کنم عادت کرده‌ام تا ۲ بعد از نصفه شب در اینترنت باشم انسان نمی‌تواند آسوده‌بنی از آن دست بکشد به طور کلی اگر از اینترنت به صورت صحیح استفاده شود ولی اگر به دنبال چیزهای نامناسب بگردیم می‌تواند خیلی هم بد باشد» (دانش‌آموز شماره ۲).

«انسان عادت می‌کند و باعث می‌شود به آن معتاد شویم. اگر روش صحیح اینترنت خوب باشد و متناسب با نیاز استفاده شود خوب است اگر بیش از اندازه باشد خوب نیست» (دانش‌آموز شماره ۳).

روایت دانش‌آموزان از اخلاق در اینترنت

یکی از دانش‌آموزان معتقد است تعهد و اخلاق در اینترنت کم می‌باشد و فضای اینترنت به گونه‌ای است که کنجکاوی او را تحریک می‌کند و او را جذب چیزهای مبتذل می‌کند:

«ممکن است انسان رفتار مسایل غیراخلاقی شود و در یک منجلاب رفتار شود که من چند سال پیش رفتار شده بودم. معمولاً در فیس‌بوک گاهی کامنت‌ها و نظرات غیراخلاقی هست که آزار دهنده هست بدون اینکه فرد را بشناسیم و من هم مجبور می‌شوم چیزی بگویم که نامناسب باشد» (دانش‌آموز شماره ۱). همین دانش‌آموز از موقعیت‌های منفی در اینترنت سخن می‌گوید و آرزو می‌کند جستجو در اینترنت مانند فضای واقعی و چیزی مانند کتابخانه می‌بود: «به راحتی موقعیت منفی ایجاد می‌کند. کاش به جوری بود که وقتی به دنبال چیزی می‌گردی همان چیز را پیدا می‌کردی و چیزهای بد که انسان را به نوعی تحریک می‌کند نبود، یعنی یک

نویسانی دارم که از وبلاگ همدیا، برگزید می‌کنیم و کلاً لذت می‌برم» (دانش‌آموز شماره ۱). با وجود این همین دانش‌آموز اعتقاد دارد که مشغول شدن به اینترنت او را از بسیاری ارتباط‌های مفید باز می‌دارد: «ولی کاش اینترنت و گوشی و برخی از این فناوری‌ها اصلاً نبودند به جای اینکه من با خانواده باشم با آنها گفتگو کنم با اینترنت سرگرم می‌شوم پدرم جلوی تلویزیون می‌نشیند یک تلویزیون در این اتاق یکی در اتاق دیگر هر که به چیزی مشغول می‌شود گرمای خانواده را از بین می‌برد. این ویژگی فناوری به طور کلی است یا مثلاً وقتی به خانه فامیل می‌رویم من به جای صحبت ارتباط با آنها با گوشی خود و اینترنت مشغول می‌شوم، گرچه چت کردن لذت بخش است ولی یک چیزی را از من می‌گیرد که با ارزش‌تر است و آن خانواده است. ... اینترنت چیزی است که هم می‌شود استفاده درست و هم استفاده نادرست کرد ولی مضرات آن بیشتر است. برای مثال زمانی که وقت خود را با اینترنت می‌گذرانم و نمی‌توانم با خواهر کوچکترم ارتباط برقرار کنم ممکن است با کسی دیگر ارتباط برقرار کنم و اینترنت امکان برقراری ارتباط با اعضای خانواده را کم می‌کند» (دانش‌آموز شماره ۲).

یکی دیگر از دانش‌آموزان نیز معتقد است با اشتغال زیاد به اینترنت از خانواده دور می‌شود: «اینترنت باعث میشود ارتباط من با خانواده کم شبق. دو شتر وقت من صرف فیس بوک می‌شود» (دانش‌آموز شماره ۱).

عدم شناخت و عدم اعتماد در فضای مجازی از دیگر مواردی است که دانش‌آموزان اشاره می‌کنند: «امکان شناخت کامل از فردی که ارتباط داریم حتی با وبکم هم به نظر من در فضای مجازی امکان شناخت کامل وجود ندارد. دوستی‌ها در اینترنت به نوعی نزدیک بودن دور هست. من با برخی دوستانم هستم و آنها را می‌شناسم ولی آن‌چندان ارتباطی در فضای واقعی با آنها ندارم» (دانش‌آموز شماره ۱). «دوستانی دارم که در فیس بوک با آنها ارتباط دارم ... اعتماد زیادی به دوستان اینترنتی ندارم، می‌توان آگاهی خود را افزایش

استفاده می‌کند: «برای پاسخ به برخی سوالات اعتقادی از فیلترشکن استفاده می‌کنم» (دانش‌آموز شماره ۲).

«آزادی بیشتر هست و من راحت‌تر به دنبال برخی چیزها می‌روم، برای بی‌دا کردن بعضی سوال‌های دینی و اعتقادی از اینترنت استفاده می‌کنم مثلاً قانون‌های دین اسلام را کنجکاو بودم در موردش بیشتر بدانم. بعضی چیزها را که نمی‌شود مثلاً در صدا سیما و غیره پیدا کنیم در اینترنت پیدا می‌کنیم ...» (دانش‌آموز شماره ۳).

روایت دانش‌آموزان از نقش اینترنت در ارتباط بین انسان‌ها

دانش‌آموزان اینترنت راه‌وسيله خوبی برای ارتباط با جهان و تبادل نظرات می‌دانند: «اینترنت کمک می‌کند با جهان به طور کلی ارتباط برقرار کنیم ولی در اینترنت شناخت کافی از طرف مقابل امکانپذیر نیست». این دانش‌آموز از طرفی معتقد است که از طریق وبلاگ و برخی سایت‌ها می‌توان عقاید خویش را بیان کنیم و نیز از عقاید دیگران در مورد خودمان اطلاع پیدا کنیم». از سایت استفاده می‌کنم و آنجا پیام می‌گذارم و دوست دارم دیگران نظر بدهند انگیزه‌ام از این کار این است که جملات جالبی دیگران بنویسند و از طرفی دوست دارم بدانم جمل من چه تأثیر روی دیگران دارد و چه واکنشی به آن دارند» (دانش‌آموز شماره ۱).

«وبلاگ هم برای انتشار عقاید شخصی خوب هست که افراد نظر می‌دهند و می‌توان به افرادی که خودت دوست داری آدرس بدهی و نظرات آنها را دریافت کنی» (دانش‌آموز شماره ۲).

«با دوستان خود چت می‌کنم و با آنها ارتباط برقرار می‌کنم، سعی می‌کنم استفاده مفید باشم تشادهم و برای جواب سوال‌هایم از چت استفاده کنم. ملاد دوستی در یک شهر دیگر دارم که با هم صحبت می‌کنیم و سوال و جواب می‌کنیم» (دانش‌آموز شماره ۳).

«اینترنت زمینه‌ای برای بروز توانایی‌ها و استعدادها می‌تواند باشد. فرد می‌تواند مثلاً عقاید خود را از طریق وبلاگ بیان کند ... دوستان اینترنتی و وبلاگ

داد و ارتباطات در اینترنت بسیار آسان و سریع است» (دانش‌آموز شماره ۲).

نتیجه‌گیری

بررسی روایت‌هایی که از دانش‌آموزان به عمل آمد نشان می‌دهد که اینترنت تغییرات مهمی در زندگی دانش‌آموزان امروزی نسبت به دانش‌آموزان نسل‌های پیش به وجود آورده است که برخی از این تغییرات مفید و برخی می‌تواند ناخوشایند باشد. دانش‌آموزان اینترنت را وسیله‌ای برای به روز شدن، ارتباط با جهان و یافتن اطلاعات مختلف توصیف می‌کنند، دانش‌آموزان معتقدند که اینترنت وسیله خوبی برای ارتباط با دیگران و نیز بروز و ظهور عقایدشان است و از نظرات دیگران در مورد نظر خودشان هم اطلاع می‌ابند. به نظر می‌رسد اینترنت برای یافتن اطلاعات و افزایش اطلاعات و آگاهی‌های دانش‌آموزان مفید و موثر می‌باشد. از طریق سایت‌ها و ارتباطات اینترنتی سوالات خود را پیگیری کرده و به خاطر فضای آزاد اینترنت، از طریق وبلاگ، چت و شبکه‌های اجتماعی، عقاید و نظرات خود را بروز می‌دهند، نقد و بحث می‌کنند و عقاید خود را نیز در بوته نقد قرار می‌دهند که هم اینها می‌تواند در رشد فردی و به ویژه رشد اجتماعی موثر و مفید باشد. به طور کلی در نگاه اول به نظر می‌رسد تقریباً هم آنها دیدگاه مثبتی نسبت به اینترنت دارند و بیشترشان بر این تأکید دارند که اینترنت چیز خوبی است و هر نوع استفاده از آن می‌توان کرد، ولی با پیشرفت مصاحبه، انتقادهای مختلفی به اینترنت وارد می‌کنند که مهمترین آن، شکایت آنها از اعتیاد به اینترنت است و جالب است که بسیاری از آنها به این موضوع اشاره دارند و این نشان می‌دهد که اینترنت توانسته این دانش‌آموزان را به گونه‌ای جذب کند که حتی ممکن است بسیاری از امور خود را فدای نشستن پای اینترنت کنند. از روایت‌ها چنین برمی‌آید که جذاب‌ترین چیزها در اینترنت که باعث اعتیاد دانش‌آموزان می‌شود بازی‌ها و چت می‌باشد، اگرچه برای آنها جذاب است ولی خودشان معتقدند که این می‌تواند از نکات منفی در

مورد اینترنت باشد. دانش‌آموزان از نبود لالای و تعدد در اینترنت می‌گویند و معتقدند که با گمنامی و عدم شناخته شدن در اینترنت سخنانی می‌شنوند یا می‌نویسند که از اخلاق به دور است، همچنین خاطره‌بر ناشناخته ماندن هویت، خود آنها نیز از این فرصت استفاده می‌کنند و در چت با دیگران آنها را فحش داده و مورد تمسخر قرار می‌دهند، به خاطر نبود کنترل به آسانی می‌توانند عکس‌ها و مطالب غیراخلاقی دانلود کنند و در چت در مورد مسائل جنسی و غیره با دیگران صحبت کنند و در فضای مجازی اگر هم خودشان نخواهند سخنان ناشایستی بزنند (بنویسند)، به اعتراف خودشان چیزهایی از دیگران می‌شنوند که مجبور می‌شوند پاسخ آنها را به همان صورت بدهند. نبود تعهد و گمنامی می‌تواند منجر به کاهش تعهد و مسئولیت بیانجامد و نیز این خطر در اینترنت وجود دارد که دانش‌آموزان به سخنان و واکنش‌های نادرست عادت کنند. تحریک کنجکاوی به ویژه به سمت مسائل و موارد نادرست نکته دیگری بود که آنها اشاره داشتند و معتقد بودند که باعث می‌شود به دنبال غرایز نامناسب باشند. گراهام (۲۰۰۳)، معتقد است فناوری جدید فرصت‌های جدیدی را فراهم می‌کند. فناوری‌های جدید میل جدید را به این معنا ایجاد می‌کنند که راههای جدیدی برای ارضای آنها فراهم می‌کنند و راههای ارضای امیال متنوع می‌شوند. این مسئله‌ها به‌صورت در مورد جستجوگری در اینترنت قابل ذکر است. دانش‌آموزان به این مسأله اشاره می‌کنند که اینترنت میل کنجکاوی را تحریک می‌کند و آنها را به سمت مسائل غیراخلاقی سوق می‌دهد.

دانش‌آموزان معتقدند که جواب سوالاتی را که نمی‌توانند در دنیای واقعی پیدا کنند در فضای مجازی قابل یافتن می‌باشد و جالب است این سوالات بیشتر مسائل اعتقادی و مهم است که انسان به خصوص در نوجوانی با آنها درگیر است، ولی سایت و معیار خاصی برای سنجش میزان صحت پاسخ‌های بدست آمده هم ندارند وقتی از آنها در این مورد سوال شد هیچ کدام به معیار خاصی اشاره نکردند و به نظر می‌رسد اعتماد

میسر نیست. از اینرو به نظر می‌رسد توجه بیشتر در عرصه تعلیم و تربیت به آگاهی دادن دانش‌آموزان از شرایط فضای مجازی و افزایش قدرت نقد دانش‌آموزان ضروری است. همچنین لازم است معیارهای مشخص و دقیقی برای شناخت سایت‌ها و مطالب درست به آن ارائه شود که این مسائل می‌تواند توسط مسئولان مدارس و معلمان صورت گیرد. ارتباط صمیمی با دانش‌آموزان از طرف معلمان و از طرف والدین بیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد تا دانش‌آموزان بتوانند پرسشهای خود را از طریق معلمان و والدین و منابع بهتر پیگیری نمایند و در صورت استفاده از منابع اینترنتی راهنمایی‌های لازم به آنها ارائه شود. ارتباطات اینترنتی در جای خود می‌تواند مزایایی در جهت رشد اجتماع داشته باشد، همانطور که اشاره شد برای مثال وقتی فرد از طریق شبکه‌های اجتماعی و وبلاگ و غیره با دیگران ارتباط برقرار می‌کند زمینه‌ای برای شکوفایی و بروز استعدادها و رشد اجتماعی او فراهم می‌شود. ولی از طرفی با افزایش ارتباطات اینترنتی به ویژه فضای چت، میزان قابل ملاحظه‌ای از وقت دانش‌آموزان در آن سپری می‌شود، ارتباط در دنیای واقعی کاسته می‌شود چنانچه برخی از دانش‌آموزان اشاره داشتند که با دوستان خودشان نیز از طریق اینترنت ارتباط برقرار می‌کنند. این می‌تواند به تضعیف برخی مهارت‌ها و ارتباطات اجتماعی بینجامد، چون ارتباط آنلاین، فاقد برخی ویژگی‌های ارتباط مستقیم می‌باشد. محیط دیجیتال فناوری اطلاعات، واقعی بودن زمان و مکان در روابط بین اشخاص را تغییر داده است. و ما یک تصور از واقعیت و مواجهه ارتباط مستقیم بدست می‌آوریم. فناوری دیجیتال، فضایی دو بُعدی، یعنی سمعی و بصری (دیداری و شنیداری) است. ولی سایر ابعاد تجربه مانند بو و تماس را ندارد (آلبا و بارنکل، ۲۰۰۵). ارتباط در فضای مجازی، ارتباط کامل و هم‌جانب‌ای نیست. همچنین از روایت دانش‌آموزان چنین بر می‌آید که اینترنت ارتباط آنها با خانواده را نیز کم می‌کند که در نهایت می‌تواند منجر به کاهش رشد عاطفی شود.

زیادی به اینترنت در این مورد دارند. و این می‌تواند ناشی از ترس و عدم صمیمیت بین آنها، والدین و معلمان باشد که نمی‌توانند برخی از سوال‌ها و مطالب اعتقادی و سیاسی را از آنها بپرسند. با توجه به آنچه گذشته است، باید اشاره نمود که آگاهی بخشی نسبت به فضای مجازی و اینترنت و چگونگی و میزان استفاده از آن ضروری به نظر می‌رسد. به خاطر جذاب بودن فضای مجازی دانش‌آموزان وقت زیادی را در آن می‌گذرانند که می‌تواند هم آسیب‌های جسمی و هم روانی دربرداشته باشد. «فضای اینترنت به خاطر وسعت و حجم مطالب امکان تأمل و تفکر را کاهش می‌دهد و وقتی انسان توانایی تفکر و تأمل نداشته باشد تفکر وهاندیشه او توسط دیگران تعیین میشود» (ضرغامی، ۲۰۱۱: ۱۷۴۷). دانش‌آموزان برای بسیاری از اطلاعات و پاسخ پرسش‌های خود از جمله سوالات اعتقادی و سیاسی، از اینترنت استفاده می‌کنند و به خاطر دسترسی آسان به بسیاری از مطالب، به قول خودشان امکان یافتن هر چیزی در اینترنت یافت می‌شود ولی از آنجا که معیار درستی در مورد سنجش صحت مطالب و نقد و ارزیابی آن ندارند، ممکن است بسیاری از مطالب، دیدگاه و اعتقادات آنها را به گونه‌ای تغییر دهند که منجر به گمراهی آنها در مسائل مختلف زندگی شود. اشاره شد که یکی از دانش‌آموزان آرزو می‌کند در اینترنت هر چیزی که به دنبال آن می‌گردد، همان را پیدا کند. در واقع این از ویژگی‌های اینترنت و از تفاوت‌های فضای مجازی است که با جستجوی انسان در کتابخانه و فضای واقعی متفاوت است از اینرو طوطیه‌بور کلی انتخاب و گزینش نیز در فضای مجازی دشواری‌های خاص خود را دارد، به اعتقاد دریفوس (۲۰۰۲)، نبود سلسله مراتب و اکتشاف نامحدود باعث می‌شود فرد به جای انتخاب و گزینش دقیق به از «هر جا گزینی» بپردازد و در نتیجه، انتخاب‌های او اصالت کافی نداشته باشد. در واقع می‌توان گفت به خاطر وجود اطلاعات بیشمار و نبود سلسله و نظم مشخص در فضای مجازی و گزینش از میان گزینه‌های بسیار، امکان انتخاب درست به آسانی

Society, 52(8), 11-33

11- Seery, A. (2010). Education, the Formation of self and the world of web2.0. **Istitue of education**. University of London, 8(1), 63-73

12- Yin, R.K. (2011). **Qualitive research from start to finish**. London & New York: The Guilford press

13- Zarghmi,S.(2011).Ontological Investigation of the Role Of Internet in Religious. **Education.Procedia - Social and Behavioral Sciences**. 29 Pp 1740-174.

فهرست منابع

فارسی

- ۱- حافظ نیا، محمد رضا و همکاران (۱۳۸۸)، «بازنمایی مفهومی ملت در فضای مجازی»، **جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای**، پیش شماره پاییز و زمستان.
- ۲- زندو انیانه احمد و همکاران (۱۳۹۲)، «آسیب‌های فضای مجازی بین دانش‌آموزان دختر»، **فصلنامه مطالعات فرهنگی-ارتباطات**، سال ۴، شماره ۲۳، صص ۲۱۶-۱۵۵.
- ۳- عبدالهیمن، حمید-رضانیا، آوات (۱۳۸۸)، «مطالعه تجربه خود زنانه در ارتباطات اینترنتی»، **پژوهش زنان**، دوره ۷، شماره ۳، صص ۱۴۶-۱۲۹.
- ۴- فلیک، اووه (۱۳۸۸)، **درآمدی بر تحقیق کیفی**، ترجمه ههادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- ۵- مجیدی قهرودی، نسیم-آذری، فاطمه (۱۳۹۹)، «بررسی نقش اینترنت در ارتقای جایگاه زنانه»، **پژوهش‌نامه زنان**، سال اول، شماره ۲، صص ۱۰۹-۷۷.

لاتین:

- 1- Alba, D.G & Barnacle, R (2005). Embodied knowing in online environments. **Educational philosophy and theory**, Vol 37, No 5
- 2- Basden, A. (2008). **Philosophical Framework for Understanding Information System**. U.S.A:IGI publication
- 3-Dreyfus, H. (2002). Anonymity versus Commitment: the dangers of education on the internet. **Educational philosophy and theory**. Vol 34. No 4. Pp 369-378
- 4- Dreyfus, H. (2009). **On The Internet**. London & New York: Routledg
- 5- Feloridi, L. (2009). The information society and it's philosophy: introduction to the special Issue on the philosophy of information, it's nature and future development. **The information society**, 25, 153-158
- 6- Flick,U. (1997). The episodic interview. Small scale narratives as approach to relevant experiences. Available at: www.lse.ac.uk
- 7- Floridi, L. (2007). A look in to the future impact of ICT on our lives. **The information society**. No23.Pp 56-64
- 8- Graham, G. (2003). **The Internet: A philosophical Inquiry**. London & New York: Routledg
- 9- Lqbal,A .Kankaanranta ,M.Neittaaanmaki,P.(2011). Participation of young ones in virtual worlds: a look at experience and motivations. **Woeld journal of educational technology**.vol 3,issue 1,Pp 16-27
- 10- Rimskii, V. (2010). The Influence of the Internet on Active Social Involvement and the Formation and Development of Identities. **Russia Education and**